

Арешонков Віталій Володимирович,
провідний науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, старший науковий
співробітник

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗБРОЇ ТА СЛІДІВ І ОБСТАВИН ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ

З моменту використання спеціальних знань в розкритті та розслідуванні злочинів інноваційні технології є невід'ємною частиною цього процесу. Пов'язано це перш за все із тим, що такі технології дозволяють суттєво підвищувати ефективність виявлення, фіксування та вилучення слідів злочину.

Початок ХХІ століття характеризується стрімким розвитком різноманітних технологій, у тому числі комп'ютерних, та їх широкого використання як для розслідування злочинів у цілому, так і безпосередньо проведення досліджень зброї та слідів і обставин її використання.

Активну участь у створенні інноваційних засобів проведення криміналістичних досліджень та розслідування злочинів у цілому приймає і Національна академія внутрішніх справ. Так за період з 1997 р. до 2020 р. академією отримано 78 патенти України, у тому числі 34 патенти на винаходи, 35 патентів на корисні моделі, 9 патентів на промислові зразки, а також отримано значну кількість свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір, серед яких 20 на Інформаційно-довідковій програмі (АРМ) – «Автоматизоване робоче місце слідчого», «Робоче місце експерта з трасологічних досліджень», «Робоче місце експерта з техніко-криміналістичного дослідження документів», «Робоче місце експерта з судово-балістичних досліджень», «Робоче місце інспектора-криміналіста» та інші [1, с. 326].

Частина із зазначених розробок стосуються безпосередньо досліджень зброї та слідів і обставин її використання.

Так, для проведення попередніх балістичних досліджень на місці події досить корисним є розроблений шаблон для визначення різновиду патрону до нарізної вогнепальної зброї за стріляною гільзою. Він являє собою пластину із прорізом у вигляді неправильного п'ятикутника з трьома сторонами, розташованими під кутом 90° одна до одної, та двома сторонами ступінчастої форми, при чому відстань від лінії кожної сходинки до протилежної (базової) сторони п'ятикутника відповідає довжині гільзи певного різновиду патрону, який відрізняється тим, що додатково містить проріз у

вигляді витягнутої трапеції з довжинами паралельних сторін, які дорівнюють найменшому та найбільшому зовнішньому діаметру дулець гільз патронів, що передбачені шаблоном. Даний пристрій призначений для визначення різновиду патрону за розмірними характеристиками гільзи. Він забезпечує високу імовірність такого визначення та може бути використаний для попередніх балістичних досліджень під час огляду місця події або в ході інших слідчих (розшукових) дій, також як допоміжний засіб для проведення експертних досліджень у лабораторних умовах [2]. Даний шаблон перебуває на стадії апробації та за умови успішного її проходження стане частиною криміналістичної валізи для виявлення та вилучення слідів злочину.

У галузі інформаційних технологій необхідно відмітити комп'ютерну програму «Автоматизована інформаційно-пошукова система «Стрілецька нарізна вогнепальна зброя та патрони до неї». Особливістю розробленої програми є те, що вона дозволяє: вводити та зберігати інформацію щодо широкого кола характеристик нарізної стрілецької вогнепальної зброї, в тому числі щодо слідів, які вона залишає на кулях, гільзах та перешкодах при пострілах на різних дистанціях, а також характеристик патронів до такої зброї; здійснювати пошук різновиду патрону та зброї за заданими параметрами; здійснювати розрахунки за допомогою балістичних калькуляторів (наприклад, визначення оптимального шагу нарізів ствола тощо) [3]. У 2020 році дана програма пройшла успішну апробацію на практиці та з початку 2021 року впроваджена у діяльність Експертної служби МВС України.

У галузі ситуаційних досліджень розроблений спосіб моделювання траєкторії снаряду, стріляного з ручної стрілецької зброї, що полягає у проведенні експертного експерименту – експериментальної стрільби за умов максимально наближених до стрільби на місці події. Для здійснення моделювання траєкторії снаряду зазначеним способом спочатку на місці події або в ході самого дослідження повинні бути встановлені характеристики об'єкту-перепони зі слідами пострілу, які впливають на механізм утворення пробойні або механізм відбиття снаряду від його поверхні, такі як твердість, волокнистість, форма та інші. Потім за цими характеристиками будь-яким із відомих способів виготовляється об'єкт-перепона, яка відповідає об'єкту зі слідами пострілу з місця події. Далі проводиться експериментальна стрільба у ході якої у залежності від ситуації, яка моделюється, снаряд або влучає у об'єкт-перепону та утворює пробойну, або відбившись під певним кутом від поверхні об'єкта-перепони, продовжує рухатись далі за траєкторією аж до остаточного влучення у мішень, екран чи іншу сприймаючу поверхню. Таким чином, завдяки подібності характеристик матеріалів об'єктів-перепон при проведенні експериментальної стрільби досягаються умови максимально наближені до стрільби на місці події [4].

Оскільки використання інноваційних технологій суттєво підвищує ефективність проведення криміналістичних досліджень, а також відкриває широкі можливості та перспективи у попередженні, розкритті і розслідуванні злочинів, існує необхідність їх подальшого якнайшвидшого впровадження у практику проведення криміналістичних досліджень. Розробка даних технологій повинна бути пріоритетною при плануванні науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності наукових та освітніх установ МВС України та інших зацікавлених відомств. При цьому такі розробки можуть бути здійснені спільно з іншими науковими та освітніми установами не правоохоронного, а комп'ютерно-технічного чи іншого профілю.

Список використаних джерел

1. Арешонков В. В. Техніко-криміналістичні дослідження у розслідуванні злочинів : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 468 с.
2. Шаблон для визначення різновиду патрона до нарізної вогнепальної зброї за стріляною гільзою: пат. 123102 Україна: МПК F42B 5/26, F42B 99/00, G01B 3/30. № а 2018 03613; заявл. 05.04.2018; опубл. 17.02.2021, Бюл. № 7. 5 с.
3. Комп'ютерна програма «Автоматизована інформаційно-пошукова система «Стрілецька нарізна вогнепальна зброя та патрони до неї» («АПС «Стрілецька нарізна вогнепальна зброя та патрони до неї»): свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір 80626 Україна. Заявка № 81728; заяв. 02.07.2018; зареєстр. 30.07.2018.
4. Спосіб моделювання траєкторії снаряда, стріляного з ручної стрілецької зброї : пат. 147706 Україна: МПК (2006) G09B 23/00, F41J 1/01 (2006.01), F42B 35/00. № u202101101; заявл. 05.03.2021; опубл. 02.06.2021, Бюл. № 22. 10 с.

Гора Ірина Віталіївна,

провідний науковий співробітник науково-організаційного центру Національної академії Служби безпеки України, доктор юридичних наук, професор

ПРИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОТРЕБ КОНТРРОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Майже всі держави світу, визначаючи неможливість протистояти розвідувально-підривної діяльності спецслужб іноземних держав виключно кримінально-правовими засобами, мають в структурі державного управління органи чи підрозділи, що здійснюють контррозвідувальну діяльність. За законодавчим визначенням, контррозвідувальна діяльність – це спеціальний вид діяльності у сфері забезпечення державної безпеки, яка здійснюється з використанням системи розвідувальних, контррозвідувальних, пошукових, режимних,